

Roks yttrande över utkastet till lagrådsremiss En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld

Synpunkter från Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige

Roks är den äldsta riksorganisationen som enbart samlar kvinnojourer och tjejjourer i Sverige. Vi är en feministisk och kvinnoseparatistisk organisation vars uppgift det är att synliggöra och motverka mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Vårt mål är att bidra till en förbättring av kvinnors och tjejers livsvillkor. Roks ser att mäns och killars våld kan drabba alla kvinnor och tjejer, men också att kvinnors och tjejers livsvillkor kan variera beroende av etnicitet, social tillhörighet, ålder, sexualitet, funktionshinder och missbruk. Därför är det nödvändigt att belysa både de erfarenheter som skiljer oss och de som förenar kvinnor och tjejer. Roks uppmärksammar att mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn är ett systematiskt våld och ska därför ses som ett samhällsproblem. Kärnan i Roks verksamhet är stödet till lokala kvinno- och tjejjourer i deras utveckling och arbete för kvinnor, tjejer och barn som är utsatta för mäns våld. Roks är där för att ge kvinnan, tjejen och barnet en plats för att ta sig ur en relation där mannen utsätter henne för våld. För att stötta och hjälpa henne krävs att vi påverkar reformerna.

Sammanfattande synpunkter

Roks vidhåller sina tidigare synpunkter som framförts i yttrandet över DS 2022:39 och avstyrker förslaget om att införa en ny straffbestämmelse som tar sikte på psykiskt våld.

Roks synpunkter fördjupade

Mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn

Roks delar utredningens uppfattning att psykiskt våld är en del av mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn. Samtidigt anser vi att utredningen brister i sin förståelse för hur detta våld tar sig uttryck. Våldet är sällan uppdelat i tydliga kategorier. I praktiken går de olika våldsformerna in i varandra. Det psykiska våldet förekommer i de flesta fall samtidigt med det fysiska och sexuella våldet, vilket gör det omöjligt att dra skarpa gränser mellan uttrycken.

I lagrådsremissen framstår det som att det psykiska våldet hanteras isolerat, vilket riskerar att osynliggöra hur våldsformerna samverkar och förstärker varandra. För att bekämpa mäns våld mot kvinnor, tjejer och barn på ett effektivt sätt krävs att utredningar och åtgärder grundar sig i kvinnor och tjejers verklighet – där våldet inte är uppdelat i separata händelser utan utgör ett sammanhängande förtryck.

En lagstiftning som kommer utnyttjas av den våldsamma mannen

Roks konstaterar återkommande att ny lagstiftning utformas utifrån en felaktig föreställning om att vi lever i ett jämställt samhälle – där kvinnor och män har lika makt och där ett systematiskt våld mot kvinnor och tjejer inte existerar. Denna bristande verklighetsförankring gör att lagstiftning som syftar till att skydda kvinnor i praktiken blir ineffektiv, eller i värsta fall riskerar att få motsatt effekt.

När lagstiftning inte tar hänsyn till könsmaktsordningen kan den i stället komma att utnyttjas av förövaren. Detta gäller även en straffbestämmelse som riktar in sig på psykiskt våld. Våldsamma män använder redan idag stereotypa föreställningar om kvinnor som psykiskt instabila, och hävdar att de själva tvingats till våld som ett svar på kvinnors påstådda psykiska angrepp. Och i ett patriarkalt samhälle får den våldsamma mannen gehör för sina argument. Detta narrativ finns redan i rättssystemet.

Roks ser att otaliga män som utsätter kvinnor för våld går ostraffade. Saken beror bland annat på att det finns lagar som inte används, en polismyndighet som saknar resurser för att utreda och domstolar som saknar kunskap. Grov kvinnofridskränkning är en sådan lagstiftning som inte används i den utsträckning som behövs för att arbetet mot mäns våld mot kvinnor ska få ett slut. Grov kvinnofridslagstiftningen är en viktig lagstiftning vars syfte är att skydda kvinnor.

En kombination av att män ofta går fria från ansvar för det våld de utsatt kvinnor och tjejer för, tillsammans med rådande stereotypa föreställningar om kvinnor, gör att en ny straffbestämmelse som fokuserar på psykiskt våld riskerar att i hög grad avskräcka våldsutsatta kvinnor från att söka stöd eller anmäla brott.

Kräver utbildning om mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn

Kvinnor, tjejer och barn möter dagligen en rättskedja och andra samhällsinstanser som brister i kunskap om deras verklighet. Våldet bemöts ofta utifrån en könsneutral förståelse, vilket gör att mäns makt och kontroll osynliggörs. En ny straffbestämmelse som riktar in sig på psykiskt våld kan inte införas utan att hela rättskedjan och

samhällets stödinsatser har en djupgående kunskap om kön, makt och våld – och om hur våldet hänger samman och tar sig olika uttryck. Utan denna förståelse riskerar lagstiftningen att slå fel och i praktiken straffa den våldsutsatta kvinnan eller tjejen, i stället för att skydda henne.

Stockholm 3 september 2025

Adine Samadi
Ordförande för Roks